

Tóth Gergely

**Aforizmákban értelmezett história.
Révay Péter *De monarchia...* című művének kapcsolódási pontjai
a korabeli politikai irodalomhoz**

Révay Péter (1568–1622), a tudós koronaőr élete végén egy nagy országtörténetben összegezte a magyar históriával kapcsolatos kutatásait, illetve saját korának eseményeit, amelyek közül jó néhány esetben maga is tevőleges szereplő volt. A történelem tárgyalásakor ugyanakkor Révay a mai fogalmaink szerint „államelméleti íróként” viselkedik, és a korszak politikai irodalmának gyakorlatát követte. Ez alatt azt értjük, hogy egy-egy történelmi esemény kapcsán gyakran egy általános axiómát, aforizmát helyezett el, amely az államok működésére vonatkozott, vagy egyes politikai szereplőknek (fejedelem, udvaroncok stb.) címzett „intelmet” tartalmazott. Révay eme következetes módszere egyértelműen a korabeli államelméleti szerzők meggyőződését tükrözi, akik a históriát az állambölcselet fő vizsgálati tárgyának, egyben kútfejének, „nyersanyagának” tekintették, és jelentős részben történelmi szövegek tanulmányozása alapján igyekeztek az állam működésével kapcsolatos általános szabályokat megalkotni. Machiavelli, Guevara, Guicciardini, Bodin, Botero, Daneau, Lipsius említhetők meg itt – akik munkáit Révay jelentős részben ismerte és használta.

A tudós koronaőr igen gyakran maga alkotja aforizmáit, amikor a magyar történelem egy-egy mozzanatáról véleményt mond. De sokszor hibrid esetek, illetve kölcsönzések is előfordulnak a műben, amikor is az aforizma részben vagy egészben mástól származik, vagy az azt megtámogató történelmi exemplumokat a szerző máshonnan citálja. Tehát Révay nemcsak a módszert vette át, hanem gyakran a magyar történelemre alkalmazza a korabeli politikai irodalom axiómáit, illetve szemléletét is, és ezzel a honi históriát belehelyezi egy ilyesfajta nemzetközi kontextusba.

Előadásom tárgya tehát Révay aforizmái, amelyek teljes egészében behálózják történelmi munkáját. Azt szeretném megvizsgálni egyrészt, hogy a fent is említett államelméleti írók mely műveiken keresztül, illetve miben hatottak a

magyar szerzőre. Másrészt Révay aforizmáinak „működését”, felépítését szeretném megvizsgálni, illetve azt is, hogy eme velős szentenciák üzenetét hogyan befolyásolta a szerző rendi-közéleti státusza és hivatalai, felekezeti hovatartozása, s a mindebből következő politikai nézetei.